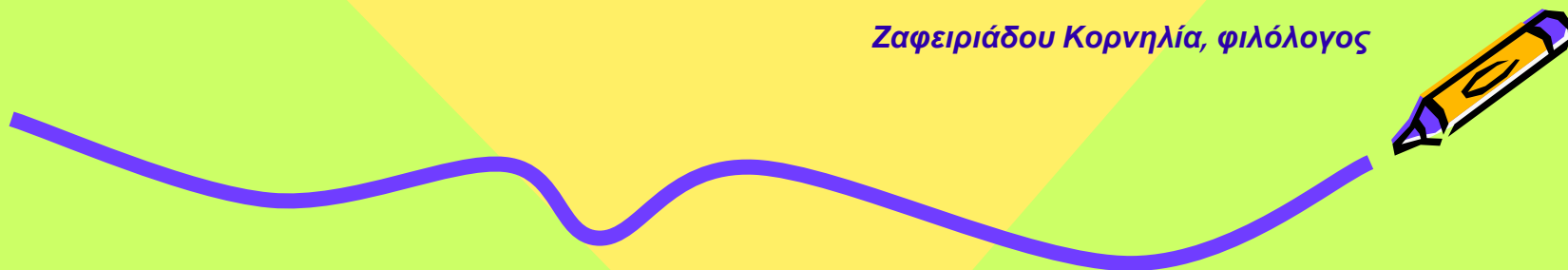

**Η διαχείριση/ αντιμετώπιση των
μαθησιακών δυσκολιών με την ανάπτυξη
και εφαρμογή τεχνικών διδασκαλίας και
στρατηγικών μάθησης**

*• Πρακτικές για την αντιμετώπιση καθημερινών
εκπαιδευτικών προβλημάτων*

Ζαφειριάδου Κορνηλία, φιλόλογος

Εισαγωγή

- Μαθησιακές δυσκολίες: η πολυπληθέστερη κατηγορία ειδικών μαθησιακών αναγκών
- Δυσλεξία: το μεγαλύτερο ποσοστό των περιπτώσεων στο «συμβατικό» σχολείο
- Προτάσεις διδασκαλίας επικεντρωμένες στα φιλολογικά μαθήματα

Τι είναι λοιπόν η δυσλεξία;

- «Η δυσλεξία είναι μια διαφορά επεξεργασίας η οποία συχνά χαρακτηρίζεται από δυσκολίες στην κατάκτηση αλφαριθμητισμού, κατάκτηση ανάγνωσης, γραφής και ορθογραφίας. Μπορεί επίσης να έχει επιπτώσεις σε γνωστικές διεργασίες όπως η μνήμη, η ταχύτητα επεξεργασίας, η διαχείριση χρόνου, ο συντονισμός και η αυτοματοποίηση δεξιοτήτων. Πιθανόν να υπάρχουν οπτικές και /ή φωνολογικές δυσκολίες και συνήθως υπάρχουν κάποιες αδυναμίες στις εκπαιδευτικές επιδόσεις. Όταν σχεδιάζονται η παρέμβαση και οι τρόποι επιπλέον βοήθειας, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι διαφορές και αποκλίσεις από άτομο σε άτομο, καθώς και ο τρόπος μάθησης όπως και το περιβάλλον μάθησης και εργασίας.»

Gavin Reid, 2009

Χαρακτηριστικά της δυσλεξίας

❖ Προσχολική ηλικία και πρώτα σχολικά χρόνια

Τάση να ξεχνά, δυσκολία στην ομιλία, αντικατοπτρισμός γραμμάτων, δυσκολία στο να θυμάται τη σειρά των γραμμάτων της αλφαβήτου, ιστορικό δυσλεξίας την οικογένεια, δυσκολίες συντονισμού π.χ. σκοντάφτει στο τραπέζι, αργή αντίδραση σε κάποιες εργασίες, απροθυμία να συγκεντρωθεί σε κάποια εργασία για εύλογο χρονικό διάστημα, απροθυμία για το σχολείο, απροθυμία για την ανάγνωση, δυσκολία στη μάθηση λέξεων και γραμμάτων, κακή μνήμη, δυσκολία στο σχηματισμό γραμμάτων, δυσκολία στην αντιγραφή, δυσκολία στο χρωμάτισμα

❖ Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Έλλειψη άνεσης στην ανάγνωση, δυσκολία στην αποκωδικοποίηση νέων λέξεων και στο χωρισμό συλλαβών, δυσκολία στην ορθογραφημένη γραφή, αντικατάσταση λέξεων, όταν διαβάζει, δυσκολίες συμπεριφοράς, απογοήτευση και διάψευση των ελπίδων του, ικανότητες σε άλλους τομείς του σχολικού προγράμματος εκτός ανάγνωσης, δυσκολία στο να προσέξει και να συγκεντρωθεί

❖ Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

ΌΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΚΑΙ

Χρειάζεται χρόνο για τα μαθήματά του, διαβάζει λέξεις λανθασμένα, έχει φτωχές γενικές γνώσεις, χρειάζεται περισσότερο χρόνο από τους συμμαθητές του μέσα στην τάξη, δυσκολία στην αντιγραφή από τα βιβλία, πολύς χρόνος μελέτης με ελάχιστο εμφανές όφελος, αδυναμία ολοκλήρωσης της εργασίας ή στις εξετάσεις, επειδή δεν του φτάνει ο χρόνος, δυσκολία στη σύνθεση περίληψης, δυσκολία στην αναδιήγηση με ορθή σειρά μιας ιστορίας, δυσκολία στην κατανόηση αφηρημένων εννοιών, δε δέχεται την κριτική, παρερμηνεύει τη συμπεριφορά των άλλων, δυσκολεύεται στη διαπραγμάτευση/ υπεράσπιση του εαυτού του, υποκύπτει στην πίεση των συνομιλήκων, δυσκολεύεται να «μπει» στη θέση του άλλου, τον «συνοδεύουν» πιθανά αισθήματα δυστυχίας σε κάποιο βαθμό οφειλόμενα στο σχολείο και τα οποία αποτυπώνονται και σε άλλες πλευρές της ζωής του

❖ **Ανώτερη και Ανώτατη Εκπαίδευση**

ΟΛΕΣ ΟΙ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΚΑΙ

Πρόβλημα στη διαχείριση χρόνου, στην ταχύτητα ανάγνωσης, κατανόηση κειμένων προς ανάγνωση, στη δομή των γραπτών εργασιών, στην ταχύτητα επεξεργασίας των δεδομένων, ενώ αντιμετωπίζουν και δυσκολίες με την οργάνωση και τη μνήμη.

- **Η δυσλεξία διατρέχει όλη τη σχολική και ακαδημαϊκή ζωή του ατόμου**

Συχνά διανύεται όλη η σχολική ζωή χωρίς να έχει ποτέ διαγνωσθεί η δυσλεξία γιατί.....

Οι δυσλεκτικοί είναι πολύ καλοί στην προσποίηση

- Από τους δυσλεκτικούς φοιτητές στο Ηνωμένο Βασίλειο ένα ποσοστό της τάξης του 38% διαγνώσθηκαν ως δυσλεκτικοί για πρώτη φορά στα φοιτητικά τους χρόνια
- Για να μη φαίνονται «διαφορετικοί» από το σύνολο αγωνίζονται σκληρά, αγχώνονται, συχνά το αποτέλεσμα δεν ανταποκρίνεται στην προσπάθειά τους → **αρνητική αυτοαντίληψη και αυτοεκτίμηση**

(Kavale & Forness, 1996)

- Άρα η έγκαιρη και έγκυρη διάγνωση, η υιοθέτηση κατάλληλων στρατηγικών μάθησης αλλά και η ουσιαστική επικοινωνία ανάμεσα στους γονείς και το σχολείο είναι σημαντικοί παράγοντες για αποτελεσματική παρέμβαση

⇒ περιορισμός στο ελάχιστο των συνεπειών της δυσλεξίας

⇒ καλύτερη διαχείριση της χαμηλής αυτοεκτίμησης

Η έρευνα έχει δείξει ότι όταν ένα παιδί αρχίσει να αποτυγχάνει τότε είναι πολύ δύσκολο να αντιστραφεί η διαδικασία και ειδικότερα η ανατροπή των αρνητικών επιπτώσεων στην αυτοεκτίμηση του.

Η δυσλεξία λοιπόν δεν είναι αναπηρία αλλά διαφορά

- Κάποιες τεχνικές, λοιπόν, προς βοήθεια όλων.....

Κατανόηση

- Η διδασκαλία χρήσης στρατηγικών και οργανωμένων σχεδίων μελέτης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι:

- Α. Τεχνική μελέτης Κ - W - L (*Know what I know - Know what I Want to know - Know what I Learned*). (Γνωρίζω τι γνωρίζω - Γνωρίζω τι θέλω να μάθω - Γνωρίζω τι έμαθα).

ΘΕΜΑ:

Κ (Τι ξέρω)	W (Τι θέλω να μάθω)	L (Τι έμαθα)

Β. Προ Αναγνωστικό Σχέδιο (ΠΑΣ)

- Η αρχική σύνδεση με την έννοια - κλειδί (κεντρική ιδέα).
- Σκέψεις πάνω σ' αυτές τις αρχικές συνδέσεις.
- Αναμόρφωση της προηγούμενης γνώσης για τις έννοιες του κειμένου.

Πρώιμοι οργανωτές

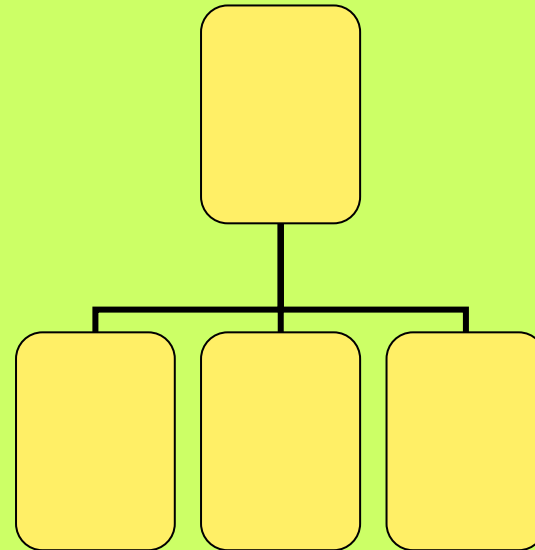
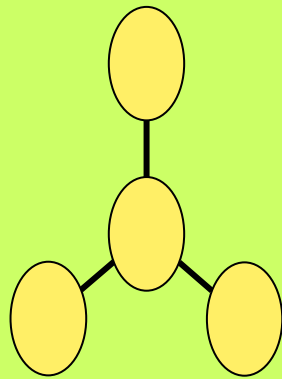
- **Εισαγωγή** : επιτρέπει στους μαθητές να εφαρμόσουν τις γνώσεις αλλά και τις στρατηγικές που γνωρίζουν
- **Στόχος** : η μείωση του άγχους τους

Νοηματική χαρτογράφηση ιεράρχησης

αραχνοειδής

Ιστορία

- Περίγραμμα καθοδήγησης της διδακτικής ενότητας
- Σχεδιάγραμμα με κεντρικές ιδέες & έννοιες κλειδιά
- Χάρτης ιστορίας
- Χάρτης κριτικής σκέψης
- Γνωστικός χάρτης

Περίγραμμα καθοδήγησης της διδασκτικής ενότητας

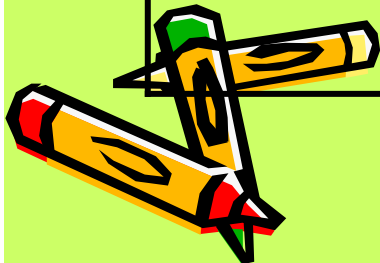
1. Οι Πέρσες χρησιμοποίησαν ως πρόφαση για την επίθεσή τους κατά της Ελλάδας το ότι ήθελαν να τιμωρήσουν τους και τους

2. Τα πραγματικά όμως αίτια ήταν άλλα. Οι Πέρσες βασιλιάδες εφάρμοζαν μια

3. Στις αρχές του 5ου π.Χ. αιώνα οι Πέρσες στράφηκαν προς τη Δύση. Ως πρώτο στόχο οι Πέρσες είχαν την κυριαρχία

4. Μετά την κατάκτηση των ελληνικών πόλεων της Μ. Ασίας, οι Πέρσες επεδίωκαν την κατάκτηση της

5. Έτσι θα ήταν εξασφαλισμένες οι

χάρτης της ιστορίας

- Κεντρική ιδέα:
- Ποιος
- Πού
- Πότε
- Πώς
- Γιατί

«Αστέρι»

Ποιος;

Πού;

Συνέπειες

Πότε;

Αίτια

γνωστικός χάρτης

Περσικού πόλεμοι

Εκστρατεία Μαρδόνιου
Χρόνος 492 π.Χ.
Στρατηγός: Μαρδόνιος
Πορεία στρατού:
Πορεία στόλου:
Αποτέλεσμα: κυριαρχία
Θράκης και υποτελεία
Μακεδονίας

Εκστρατεία Περσών-Μάχη
Μαραθώνα
Χρόνος π.Χ.
Στρατηγοί: Δάτης και
Αρταφέρνης
Πορεία στρατού:.....
Πορεία στόλου:.....
Αποτέλεσμα:

Αρχαία (από πρωτότυπο)

- Κειμενοκεντρική προσέγγιση
- Μαθητές με ΜΔ : αδυναμία αποκωδικοποίησης λέξεων των κειμένων, αδυναμία κατανόησης της σημασίας τους, αδυναμία τελικά κατανόησης νοήματος ενότητας

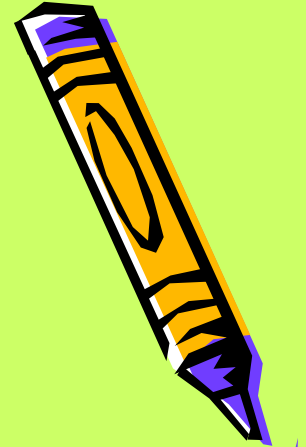
Εισαγωγή στο κείμενο

- Αφόρμηση-αξιοποιώντας τα παρακειμενικά στοιχεία
- Τεχνική *Brainstorming*
- Αναζήτηση πιθανής προηγούμενης γνώσης

Κατανόηση

- **τεχνική της αντιστοίχισης**
- **τεχνική της δραματοποίησης**
- **σκελετός της ιστορίας**
 - Ποια είναι τα πρόσωπα της ιστορίας μας;
 - Ποια προβλήματα έχει ο πρωταγωνιστής;
 - Για ποιο λόγο αντιμετωπίζει αυτά τα προβλήματα;
 - Ποιο είναι το συμπέρασμα από αυτή την ιστορία;
 - Θα μπορούσες να βρεις ένα άλλο τέλος σ' αυτή την ιστορία;

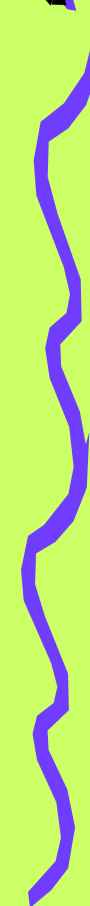
Λεξιλόγιο

- Συμπλήρωση κενών σε προτάσεις
- Αντιστοίχιση **συνώνυμων - αντωνύμων** (σημασιολογικά πεδία)
- Χρήση **καρτελών με καθημερινές φράσεις**, στις οποίες είναι ενταγμένες οι λέξεις του λεξιλογίου ή και καρτελών στις οποίες με έντονο χρώμα περιλαμβάνεται και η λέξη που θέλουμε να μάθει ο μαθητής, ο οποίος πρέπει να επιλέξει ποια σημασία είναι **σωστή**

γραμματική και συντακτικό

- Χρήση προτάσεων από το Α΄ μέρος που ανταποκρίνονται στη θεωρία της ενότητας
- Χρήση σχετικών παραδειγμάτων από το βιβλίο της «**Νεοελληνικής Γλώσσας**»
- **Μικρή εισήγηση** πάνω στη νέα θεωρία
- **Πρακτική άσκηση**
- Σύντομο «παιχνίδι» μεταξύ των ομάδων, εφόσον το επιτρέπει ο χρόνος

Εργασίες για το σπίτι

- Η αντιγραφή ενός αποσπάσματος από το κείμενο
- Η απόδοση του νοήματος του κειμένου - «σκελετός της ιστορίας» ή ο «χάρτης της ιστορίας»
- Η εύρεση στο λεξικό της σημασίας λέξεων του κειμένου -«Τετράδιο-Λεξιλόγιο»

Γλώσσα

- **παραγωγή αφηγηματικού κειμένου**

Η στρατηγική, “**W-W-W, What=2, How=2**” («Π-Π-Π, Τι=2, Πως=2»), παρέχει στους μαθητές μια στρατηγική σχεδίασης 7 βημάτων για τη συγγραφή ιστοριών:

- (Who) Ποιος είναι ο κύριος χαρακτήρας;
- (When) Πότε έλαβε χώρα η ιστορία;
- (Where) Πού έλαβε χώρα η ιστορία;
- (What) Τι κάνει ο κύριος χαρακτήρας ή τι θα ήθελε να κάνει; Τι κάνουν οι άλλοι χαρακτήρες;
- (What) Τι συνέβη μετά; Τι συνέβη με τους άλλους χαρακτήρες;
- (How) Πώς τελειώνει η ιστορία;
- (How) Πώς αισθάνεται ο κύριος χαρακτήρας; Πώς αισθάνονται οι υπόλοιποι χαρακτήρες;

εμπλουτισμός του περιεχομένου

- α) διαγράμματα οργάνωσης,
- β) λίστες ελέγχου,
- γ) μνημονικά βοηθήματα
- δ) η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή,
- ε) η συνεργατική μάθηση - κριτική του κειμένου ενός μαθητή από ομάδα συμμαθητών του.

Σχεδίασε και γράψε (PLAN & WRITE)

- Πρόσεξε το θέμα που καλείσαι να γράψεις. (Pay attention...).
- Κάνε μια λίστα με τις βασικές σου ιδέες. (List main ideas).
- Πρόσθεσε υποστηρικτικές ιδέες. (Add supporting ideas).
- Αρίθμησε τις ιδέες σου. (Number your ideas)..

WRITE

- Εργάσου (**W**ork) με βάση το σχέδιο σου για να αναπτύξεις την έκθεσή σου.
- Θυμήσου (**R**emember) τους στόχους σου.
- Συμπεριέλαβε (**I**nclude) λέξεις μετάβασης για κάθε παράγραφο.
- Προσπάθησε (**T**ry) να χρησιμοποιήσεις διαφορετικά είδη προτάσεων.
- Χρησιμοποίησε ελκυστικές (**E**xciting), ενδιαφέρουσες και ποικίλες λέξεις.
Υπάρχουν 100.000 λέξεις για να διαλέξεις!

Αναγνώριση και αντικατάσταση συχνά επαναλαμβανόμενων ρημάτων

- Δίνουμε μια φωτοτυπία μιας έκθεσης - δείγματος στους μαθητές.
- Ζητάμε από τους μαθητές να κυκλώσουν όλα τα ρήματα.
- Μετρούμε τον αριθμό των διαφορετικών ρημάτων καθώς και τη συχνότητα εμφάνισης του κάθε ρήματος. Χαρακτηρίζουμε τα συχνά εμφανιζόμενα ρήματα ως **«τεμπέλικα ρήματα»**.
- Αντικατάστη τους με **πιο κατάλληλα ρήματα**.
- Τώρα ζητάμε από τους μαθητές να διαβάσουν μια από τις δικές τους εκθέσεις και να κυκλώσουν όλα τα ρήματα. Ρωτάμε πόσοι έχουν εντοπίσει τουλάχιστον ένα ρήμα το οποίο επαναλαμβάνεται.
- Κάνουμε μια **λίστα - διάγραμμα με τα «τεμπέλικα ρήματα» και τη βάζουμε στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης.**

Υπενθυμίζουμε τους μαθητές να αποφεύγουν τα τεμπέλικα ρήματα.

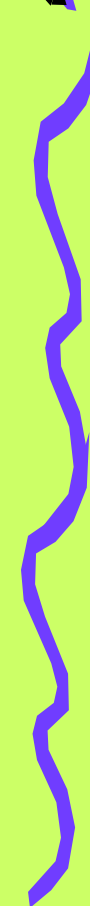
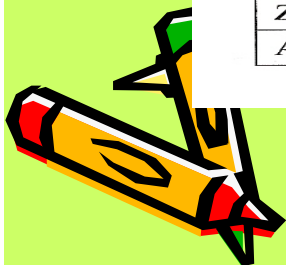
Η παραπάνω διαδικασία μπορεί να γίνει και για τον εντοπισμό των «τεμπέλικων λέξεων».

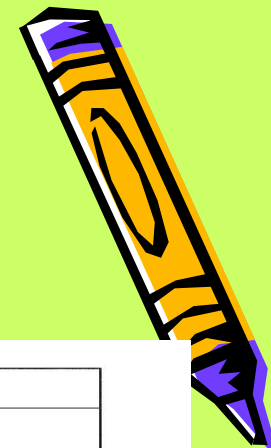
Λίστες ελέγχου

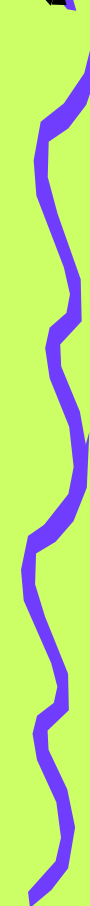
Έξυπνες ερωτήσεις	Μαθητής		Σχόλια εκπαιδευτικού
	ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ			
Διάβασα καλά το θέμα μου;			
Έχω επιλέξει το ακροατήριο για το οποίο γράφω το κείμενο μου;			
Ξέρω τι θέλει το ακροατήριο να μάθει;			
Κατέγραψα όλες τις ιδέες μου σε ένα πρόχειρο χαρτί;			
Έχω επιλέξει τι είδους κείμενο θέλω να γράψω;			
Ξέρω ποια δομικά χαρακτηριστικά περιλαμβάνει το κείμενο που έχω επιλέξει;			
Έχω φτιάξει ένα περίγραμμα για το τι θα πω;			
ΟΡΓΑΝΩΣΗ			
Διάλεξα τι θα γράψω;			
Διέγραψα τις όμοιες ιδέες;			
Διάλεξα τις καλύτερες ιδέες;			
Αρίθμησα τις ιδέες μου;			
Βεβαιώθηκα ότι έχω τις ιδέες στη σειρά που μου αρέσει;			
1^η ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ			
Κατέγραψα τις ιδέες σε ολοκληρωμένες προτάσεις;			
Έχει κάθε παράγραφος θεματική πρόταση;			
Έχει κάθε παράγραφος υποστηρικτικές προτάσεις;			
Έχω γράψει σε κάθε παράγραφο την πρόταση κατακλείδα;			
Έγραψα χωρίς να ανησυχώ για τα λάθη;			
Ζήτησα βοήθεια από το δάσκαλο;			
Αναζήτησα πληροφορίες από βιβλία;			

Λίστες ελέγχου (συνέχεια)

ΒΕΛΤΙΩΣΗ			
Είμαι σίγουρος ότι έχω γράψει όλα όσα είχα αρχικά στο μυαλό μου;			
Ξαναδιάβασα το κείμενο μου;			
Είμαι σίγουρος ότι θα αρέσει στο ακροατήριό μου;			
Εντόπισα τι θέλω να αλλάξω;			
Προκαλεί αίσθηση η λύση που έχω δώσει;			
Μήπως το κείμενο μου είναι σύντομο;			
Υπάρχει κορύφωση στο κείμενο μου;			
Βεβαιώθηκα ότι όλες οι προτάσεις είναι αρκετά απλές για το ακροατήριό μου;			
Μήπως θα βοηθούσαν αν έγραφα μερικά παραδείγματα;			
Είναι αναγκαίο να γράψω κάποιους διαλόγους;			
Πώς αλλιώς θα μπορούσα να γράψω αυτό που ήδη έχω γράψει;			
Μήπως οι προτάσεις μου σταματούν απότομα και δε συνδέονται μεταξύ τους;			
Έχω χρησιμοποιήσει λέξεις που να συνδέουν τη μια παράγραφο με την άλλη;			
Κοίταξα αν το κείμενο μου είναι ευανάγνωστο;			
Άκουσα τις παρατηρήσεις του ακροατηρίου μου;			
Έκανα την τελική καταγραφή;			

Ασκήσεις δημιουργικής γραφής

- Άσκηση στην «προοδευτική γραφή»
- Χρήση φωτογραφίας από εφημερίδες- απομάκρυνση του σχολίου που υπάρχει- νέο σχόλιο

Συμπέρασμα

- Η παραγωγή λόγου διδάσκεται σε μαθητές με ΜΔ
- Αναγκαιότητα: η αναγνώριση από τους εκπαιδευτικούς της ικανότητας τους να μαθαίνουν

Κείμενα- Αρχαία από μετάφραση

- **Θεατρικό παιχνίδι.**
- Αρκετές δυσκολίες -παραβίαση του πρωτόκολλου της «κλασικής» τάξης.
- Καλό θα είναι να υπάρχει χώρος, έστω υποτυπώδης, για θεατρική δράση
- Απαιτείται χρόνος, υπομονή και επιμονή από τον εκπαιδευτικό αλλά και σεβασμός στο χρόνο που χρειάζονται οι μαθητές, για να ενεργοποιηθούν.
- Στο τέλος αυτής της διαδικασίας όλοι νιώθουν ευχάριστα και κυρίως οι μαθητές με ΜΔ που βρίσκουν χώρο να αξιοποιήσουν πιθανά άλλα ταλέντα τους.

Συμπεράσματα

- Μαθητές με ΜΔ : βιώνουν το φαύλο κύκλο της συνεχούς αποτυχίας
- Η διάρρηξη αυτού του κύκλου απαιτεί συνεχή βοήθεια από εκπαιδευτικό
- **Στόχος:** η δημιουργία θετικού κλίματος συνεργασίας

Σας ευχαριστώ!
ΖΑΦΕΙΡΙΑΔΟΥ ΚΟΡΝΗΛΙΑ

